

MUDr. Jitka Chalánková
senátorka
členka Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku

TISKOVÁ ZPRÁVA

Ohrožené děti potřebují pomoc pěstounů i dětských center. Větší podpora státu by pak měla jít trvalým pěstounům, nikoliv těm přechodným.

Praha, 21. října: Pomoc ohroženým dětem musí i nadále poskytovat pěstouni společně s dětskými centry a domovy. Jednostranná podpora některého z typů péče o ohrožené děti by mohla zhoršit jejich ochranu a zúžit možnosti řešení jejich konkrétní situace. Zlepšení a změny současného systému ochrany dětí by se měly týkat zejména fungování přechodných pěstounů, protože se v mnoha ohledech ukazuje jako problematické.

K těmto závěrům dnes dospěli účastníci odborného semináře, který na půdě Senátu zorganizovala senátorka Jitka Chalánková a kterého se zúčastnili zástupci pěstounů, dětských center a dětských domovů, opatrovnických soudů, psychologové a sociální pracovníci. V rámci semináře byly mimo jiné prezentovány výsledky průzkumu zaměřeného na institut pěstounské péče na přechodnou dobu, který ve vybraných krajích (Praha, Vysočina, Plzeňský, Olomoucký a Liberecký) v loňském roce provedla Sekce pro náhradní rodinnou péči při Českomoravské psychologické společnosti. Z něj mimo jiné vyplynulo, že

- V přechodné pěstounské péči končí především děti v novorozeneckém a kojeneckém věku (67,6 %) a že nejčastějším důvodem jejich umístění je nezáměr rodičů (nikoliv sociální situace).
- Alarmující je počet dětí, které v přechodné pěstounské péči končí s prokázaným syndromem CAN (týrání, zneužívání a zanedbávání) – jedná se o více než 10 procent dětí umístěných k přechodným pěstounům.
- Nejvíce dětí bylo přechodnými pěstouny předáno do adoptivních rodin (41,1%), k dlouhodobým pěstounům odešlo 12,5% a do biologické rodiny se vrátilo 17,8% dětí. Návrat do biologické rodiny byl po osvojení nejčastější především u dětí starších 6 let.
- Průměrná délka pobytu dítěte u přechodných pěstounů je 6,8 měsíce.

„Dobře fungující systém ochrany ohrožených dětí by měl nabízet širokou škálu pomoci, která musí být zaštitěna skutečnými odborníky. Debata o případných změnách musí být vyvážená a nesmí být zkratkovitě zužována na spor mezi zastánci pěstounské a ústavní péče. Takový spor neexistuje,“ uvedla na semináři **senátorka Jitka Chalánková**, podle které právě taková setkání, výměna praktických zkušeností a sdílení konkrétních případů dětí mohou přispět k debatě, která bude respektovat nejlepší zájem dítěte a nebude zatížena jednostrannými recepty nebo ideologií. *„Je třeba odmítnout neustálý tlak na transformaci systému za každou cenu. Osudy dětí nelze nasoukat do jedné šablony. Politici a odborníci by měli ve vzájemné součinnosti sledovat výhradně zájem dítěte, který se může v individuálních případech lišit.“*

MUDr. Jitka Chalánková
senátorka

členka Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku

K institutu přechodné pěstounské péče promluvily **Natalie Jeníčková a Dobromila Trpišovská z Českomoravské psychologické společnosti**. Podle nich je jedním ze zajímavých výstupů prezentovaného průzkumu fakt, že hlavním důvodem odebrání dětí nejsou nevhodné sociální podmínky, ale nezájem rodičů. Současně projevíly pochybnosti o tom, zda je pro děti s traumatem vhodná péče přechodných pěstounů: *„Přechodnou pěstounskou péči vidíme jako ryze krizový institut náhradní rodinné péče a velmi varujeme před tím, aby se doba pobytu u přechodných pěstounů prodlužovala. Týrané dítě by mělo najít co nejdříve stabilní zázemí a specializovanou péči u dlouhodobých pěstounů nebo osvojitelů,“* uvedla Jeníčková a doplnila: *„Trvalých pěstounů je však stále málo, a to zejména pěstounů, kteří se chtějí ujmout starších dětí. Nezřídka jsme tak svědky toho, že se starší dítě vrací do rodiny, která ale na jeho přijetí není připravená a dál ho týrá,“* uvedla Jeníčková.

Snahy privilegovat pěstounskou péči na přechodnou dobu zkritizovala **zástupkyně opatrovnických soudců Kamila Horká**. Nesmyslná je podle ní stanovená lhůta jednoho roku, protože dítě se má vrátit do rodiny, pokud se situace stabilizuje, anebo má co nejdříve najít zázemí v jedné pěstounské rodině. V systému podle ní musí zůstat i zařízení typu Dětských center nebo Klokánků.

Podle Jany Koubové a Martina Lněničky v současnosti v ČR funguje 138 dětských domovů s kapacitou 4 964 míst a podle průběžných informací jsou domovy naplněné a počet dětí v nich neustále roste. Téměř třetina dětí umístěných v dětských domovech je postižená - mentálně, smyslově, trpí poruchami učení nebo kombinovanými vadami. Dětské domovy v posledních letech prošly transformací, během které docházelo převážně ke snižování kapacit zařízení (maximálně 6 rodinných skupin v jednom areálu) a ke vzniku rodinných skupin o šesti až osmi dětech.

Soudkyně Horká se vyjádřila také ke snahám zrušit ústavní výchovu a ponechat pouze ochrannou výchovu v případě dětí páchajících trestnou činností: *„MPSV má nebezpečné snahy ústavní výchovu zcela zrušit a ponechat pouze ochrannou výchovu u případů trestné činnosti. Jenže jsou i děti s výchovnými problémy, u nichž se objevuje kombinace užívání drog, útěků z domova, záškoláctví a naprostého nerespektování rodičů. Pak musí společnost nastavit určité mantinely chování a nezletilý musí mít nejen práva, ale také povinnosti, nezbytné i pro jeho dospělý život. Musí existovat „záchranná brzda“ před pádem na dno,“* uvedla Horká. Současně upozornila na nevhodnou metodickou příručku MPSV určenou kurátorům, podle které nelze děti starší 14 let v jejich rozhodování omezovat.

Podle **Magdaleny Zemanové z Asociace náhradních rodin** je chybou navyšovat finance doprovodným organizacím a přechodným pěstounům, když chybějí především ti trvalí, ochotní přijmout i děti s postižením. *„Pokud chce ministerstvo při nedostatku trvalých pěstounů zvedat odměny doprovodným organizacím nebo přechodným pěstounům, je to*

MUDr. Jitka Chalánková
senátorka

členka Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku

stejná situace, jako by ministerstvo školství chtělo nedostatek matikářů řešit zvýšeným platem tělocvikářů. Nevrážejme klín mezi pěstouny na přechodnou dobu a trvalé tím, že budou rozdílně oceňováni. Obě kategorie pěstounů, přes svá specifika, dělají náročnou a záslužnou práci.“

Asociace náhradních rodin dala v rámci semináře k debatě hned několik návrhů opatření, která by mohla vést ke zlepšení – zajistit pěstounům pracovní pozici v zaměstnaneckém poměru ke státu, aby již nebyli vnímáni jako příjemci sociálních dávek na Úřadech práce. Oddělit příbuzenskou pěstounskou péči od té nepříbuzenské. A maximálně podpořit pěstouny s dětmi s postižením, více dětmi nebo se sourozeneckými skupinami, a to zejména v situacích, kdy je péče o dítě s postižením celoživotním závazkem.

Za obecně prospěšnou organizaci **Dejme dětem šanci**, která pomáhá dětem z dětských domovů s přípravou na dospělý život, promluvila **Michaela Chovancová**, která je současně pěstounkou. Ta především zdůraznila, že je vždy třeba hledat individuální řešení pro každé konkrétní dítě s přihlédnutím k jeho situaci a nevymýšlet jednotná řešení, která mohou jednomu dítěti pomoci, ale jiné zničit. *„Čím více zkušeností sbíráme a čím více příběhů dětí vyslechneme, tím pokornější jsme v úvahách o možných řešeních, která mohou těmto dětem pomoci. O to víc nás zarazí, jak někteří „odborníci od stolu“ prosazují plošná opatření, která mohou v praxi více uškodit než pomoci. Naše organizace dosud nečerpala ani korunu ze státních ani evropských dotací. Nechceme naše pečlivě připravené projekty přizpůsobovat aktuálním grantovým výzvám a nechceme být poplatní tomu, kdo grant uděluje.“* Otazníky podle Chovancové visí nad fungováním doprovázejících neziskových organizací pro pěstouny, jejichž služby by měli pěstouni využívat podle svých potřeb a nikoliv z povinnosti plošně, pokud k tomu není důvod. *„Je nepřijatelné, aby náklady vyplácené na samotné dítě byly výrazně nižší než náklady na provoz neziskové organizace nebo školení, která pěstouni vůbec nepotřebují,“* uvedla Chovancová v diskuzi.

Myšlenku dětských center po vzoru sociálně-pediatrických center v Německu představil **za sociální pediatriy České lékařské společnosti J. E. Purkyně František Schneiberg**, podle kterého právě dětské centrum jako zdravotnické (nikoliv pouze pobytové) zařízení může poskytovat interdisciplinární péči ohroženým dětem a jejich rodinám, a to i dětem s různými specifickými potřebami, zejména se zdravotním postižením, vyžadujícím dlouhodobou rehabilitaci nebo podávání léků: *„Péče o uvedené děti je postavena na spolupráci s rodinou, která se jednak učí pečovat o dítě, i dítě postižené, učí se s ním žít, jednak přebírá na sebe část odborné péče, například rehabilitaci. Dětské centrum je uzpůsobeno k přijímání matky s dítětem i na další terapeutické či zácvičné pobyty,“* uvedl mimo jiné Schneiberg, podle kterého by bylo vhodné taková dětská centra, do kterých se přirozeně transformují původní kojenecké ústavy, zakotvit do zdravotnické legislativy. Podle představ ČLS JEP by mělo být jedno takové centrum v každém kraji.

MUDr. Jitka Chalánková
senátorka

členka Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku

Eva Petrová z Kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování České republiky pro zastupování ČR před Evropským soudem pro lidská práva (ESLP) přinesla pro změnu pohled ze zahraničí, když připomněla čerstvé rozhodnutí ESLP v případě Strand Lobben a ostatní proti Norsku, které se dotýká i české rodiny Michalákových. „Jedná se o rozsudek dlouho očekávaný zahraničními vládami včetně té české. ESLP rozhodl, že Norsko porušilo Evropskou úmluvu o lidských právech v případě matky, jíž bylo dítě odebráno a posléze osvojeno, ačkoli měla zájem o vrácení dítěte do své péče. Rozsudek je význačný rovněž tím, že ho vydal velký senát ESLP, ve kterém zasedá 17 soudců, nikoli malý senát v počtu 7 soudců. V rozsudku soud zejména vyčetl norským orgánům, že nikdy vážně nezvažovaly možnost navrácení dítěte do péče jeho biologické matky, ačkoli u matky nastaly velké změny, vdala se a porodila druhé dítě. Po odebrání dítěte se konal pouze velmi omezený styk matky s dítětem,“ uvedla Petrová a doplnila: „Norské orgány předpokládaly, že pěstounská péče bude dlouhodobého charakteru a že dítě v pěstounské péči vyrostě. Styk neprobíhal tak, aby matka mohla volně navázat pouto s dítětem, konal se za účasti pěstounky a pracovníků Barnevernetu. Dále soud považoval za významné, že v řízení nebyly pořízeny aktuální znalecké posudky. Konečně nebylo zřejmé, proč norské orgány mluvily o zranitelnosti dítěte navzdory tomu, že dítě žilo u pěstounů od tří týdnů věku.“ U ESLP leží dalších 22 stížností na postup Barnevernetu a norských soudů, které byly zaslány norské vládě k vyjádření a o kterých ESLP dosud nerozhodl.

Podle senátorky **Jitky Chalánkové** prezentované různé úhly pohledu na téma ochrany dětí dobře zarámovaly debatu o tom, co jsou práva a skutečný zájem dítěte. „Pokud je dítě týrané, stát ho musí před vlastní biologickou rodinou ochránit a zařídit mu co nejdříve stabilní a bezpečné zázemí. Je proto třeba slyšet kritiku, podle které se cesta dětí k takovému stabilnímu prostředí prodlužuje, nebo se dítě dokonce vrací do nepřijatelného prostředí. Pokud dítě týrané není, má žít se svou rodinou a stát má pouze s ohledem na konkrétní okolnosti rodině pomáhat. Je proto současně dobré vnímat nebezpečí, která přináší zejména severský model ochrany dětí. Ten se zcela vymknul kontrole, umožňuje přehmaty a způsobuje neštěstí mnoha rodičů a dětí. Jsem ráda, že Evropský soud pro lidská práva takový systém odsoudil,“ zakončila Jitka Chalánková, která je známa i tím, že již několik let aktivně pomáhá rodinám postiženým praktikami norské sociální služby Barnevern a varuje před snahou přenášet je do České republiky.